

ИНСТИТУТ ЗА МАКЕДОНСКИ ЈАЗИК
„КРСТЕ МИСИРКОВ“

Одделен одделение

МАКЕДОНСКИ ЈАЗИК

ГОДИНА XXXI

1980

Виктор А. ФРИДМАН

АДМИРАТИВНОСТ ВО БАЛКАНСКИТЕ ЈАЗИЦИ:
КАТЕГОРИЈА ПРОТИВ УПОТРЕБА

СКОПЈЕ
1980

АДМИРАТИВНОСТ ВО БАЛКАНСКИТЕ ЈАЗИЦИ:
КАТЕГОРИЈА ПРОТИВ УПОТРЕБА

Од статиите на Вајганд (1923) и Цонев (1911) понатаму, употребата на македонското и бугарското минато неопределено време и на турското минато време на *-miş* (*(miş'li geşmiş zaman)*) за да ја изрази изненада или чудењето на говорникот од откривањето на некој неочекуван факт во моментот кога прозборува се споредува со употребата на албанскиот сегашен адмиративен начин (*mënyrë habitore*) во истата функција (сп. исто така Конески 1965: 148, 1967: 473)¹. На пример, ако имам претпоставувано дека еден мој познаник е кујунџија, па еден ден неочекувано го гледам во чаршија како работи и разбирам дека е казанџија, можам да извикнам на некое трето лице:

- (1) Ai qenka kazanxhi!
O kazanci imiş
Той бил казанџија!
Тој бил казанџија!

Со ова дојдовме до две прашања: *Прво*, ако балканословенските и турските форми се маркирани за минатост, т.е. ако се определуваат како минати времиња, тогаш како може да се употребуваат со значење што е по изглед сегашно? Или, на другата страна, ако понскогаш формите се маркирани за прекажување, како што се потврди, тогаш како може да се употребуваат за нешто што говорникот лично го гледа? *Второ*, иако албанскиот адмиратив се опишува како начин што изразува изненада и чудење (Demiraj 1971: 32), јасно е дека ова не може да му биде основното (постојано присутно, непроменливо) значење (Schmaus 1966). Покрај тоа, иако се кажува за адмиративот дека е начин, по сè изгледа дека суштински се разликува од другите начини, на пр. можниот (*conditionalis*), погодбениот (*subjectivus*), и пожелниот (*optativus*), и дури

¹ Кога се говори во оваа статија за македонскиот и бугарскиот заедно како претставници на словенските јазици во балканскиот јазичен сојуз ќе се употребува терминот *балканословенски*. Во тесната смисла на терминот, се вклучуваат и торлачките говори на српскохрватскиот јазик, но бидејќи адмиративна употреба на минатото неопределено време не се сретнува во нив тие не се вклучени во контекстот на статијата.

има своите посебни начински (модални) форми (Demiraj 1967: 213—219). И така, кое е основното значење на албанскиот адмиратив, и ако не е тој начин, што е? Во оваа статија ќе се обидеме да покажеме дека во јазиците коишто не се споменати во даденото прашање, односно албанскиот за првото и балканословенските и турскиот за второто, можеме да ги најдеме податоците што ќе ни ги сугерираат можните одговори. Меѓутоа, ќе почнеме со иследување на сскоја појава само во контекстот на јазикот во кој се појавува.

Во балканословенските се работи за минато определено и минато неопределено време; последново води потскло од старословенскиот перфект. Како што веќе покажавме (Fridman 1974, 1977: 40—55), за македонскиот јазик може да се каже дека минатото определено време е маркирано за потврдување, т.е. основното значење му се добива од фактот дека говорникот лично ја потврдува констатацијата, додека минатото неопределено време не е маркирано спрема минатото определено и така функционира како немаркираното минато време. За бугарскиот јазик истата ситуација ја покажа (Aranson 1967: 87—93). Во прилог на ова мислење да ги приведеме следниве примери, во кои се гледа дека иако минатото определено може да се употребува за прекажаност, неведоченост и резултативност, не може да се употребува во реченици кои директно, непосредно и буквално му противречат на поимот на потврдување:²

- (2a) Во 1605 година, Англичаните го *донесоа* тутунот во Отоманската империја (Починка 10.II.73:14).
- (2b) Но подоцна се *случија* работи за кои не знаев (Нова Македонија 19.VI.74:5).
- (2c) — Една звезда падна, — каза Марин — *Умря* някой (Демина 1959:343).
- (2d) *Стишна!* (во значење „Најпосле дојде!“)
- (2e) *Не вярвам че той *гойге*.
- (2f) *Не верувам дека тој *гойге*.

Значењето „потврдување“ може да и се назначи на граматичката категорија *стишус*, којашто го означува субјективното, т.е. личното, оценување на констатацијата од говорникот, и којашто и се противставува на категоријата *начин* (*модалитет*), која го означува објективното, т.е. онтолошкото, оценување на стварноста на констатацијата. На пример, македонското *тој би дошол* (тој ќе дојдеше) или бугарскиот *тој щеше да гойге* не означува дејство со онтолошка стварност, т.е. дејство што стварно се случило или се случува, и така тие се маркирани за начин. Реченицата *тој гойге* означува едно дејство со онтолошка стварност, кое-

² Примерите (2e) и (2f) се граматични само во оние случаи кога не верувам односно не вярвам не се употребуваат буквално ами со значење „знам дека е вистина, ама да не знаев апсолутно ич немаше да верувам“. Затоа што во вакви случаи смислата на реченицата не му противречи на поимот на потврдување поради небуквалната употреба на глаголот, тие немаат врски со проблемите што ги разгледуваме тука.

што говорникот лично го потврдува, и така маркирана е за статус.³ Поради тоа што минатото определено време е маркирано за, т.е. има постојано, непроменливо значење на потврдување, значењето на минатото неопределено време обично се врзува со непотврдување, на пр. прекажаност или добивање од него значење дубитативност (сомневање), како што се гледа во следниве примери:

- (3a) Човков бил од Америка (прекажување на констатацијата „Јас сум од Америка“).
 (3b) — Тој повеќе од тебе знае за боксирање.
 — Тој погск знаел!

Но поради тоа што минатото неопределено време е немаркираното минато време, такво значење не е секогаш присутно:

- (4) Доста сум работел.

Значи минато определено време има основно (постојано, непроменливо) значење на „потврдување“ додека минатото неопределено време има главно, но само од контекстот определено а инаку променливо, непостојано, значење на „непотврдување“. (Во бугарскиот јазик, се кажува дека испуштањето на помошниот глагол во третото лице на минатото неопределено време изнесува една маркирана прекажувана форма додека задржувањето на помошниот глагол го означува немаркираното минато време, таканаречниот „перфект“ (Aronson 1967: 87—93). Но за целите на оваа статија, ќе ги сметаме перфектот и прекажуваната форма како една парадигма во која испуштањето на помошниот глагол се случува обично во контексти на непотврдување.)⁴

Треба да истакнеме дека минатото неопределено, како и минатото определено, е маркирано за минатост. Значи дури и кога минатото неопределено се употребува за една прекажувана конструкција која првобитно била во сегашно време, на пр. (3a), може да се каже дека формата на минатото неопределено време се согласува или со онтолошката, т.е. стварната, минатост на прекажуваната констатација или со еден испуштен глагол на прекажување, на пр. *рече*. Со тоа, балканословенската појава личи на англиското согласување на врскиња во примери како

³ За овие поими, в. Whorf (1938) Kuryłowicz (1956: 26), Jakobson (1957) и Aronson (1977:13).

⁴ Ами сп. ги следниве примери:

(i) така што по едно време *видях че дружината ми ошминала* ... (Андрејчин 1938: 68).
 (ii) Срегнахме една бабичка, носи два гълба. ... Купих ги — казва — Момчето ми е болно. ... — Ти — казва — каква си, не ли ти е срам. ... Дай сам гълбите. ... А като ти е било болно детето — казва хаджи Петар — на ти пари да го купиш (Демина 1959: 322). (iii) ; предците на днешните западни славяни *са живеели* в областите. ... (Мирчев 1964: 3). В. исто така Aronson (1967: 91) и Roth (1979: 150—153).

следниве: *He said he was (= is) a kettlemaker, He said he didn't (= doesn't) smoke, What was (= did you say was) your name?*, итн.

Веќе е забележено во научната литература за турското минато време на *-di* (*di'li geçmiş zaman*) дека е маркирано спрема *miş*-минатото, кое се добивало, како балканословенското минато неопределено време, од еден поранешен перфект (Нигматов 1970: 53—55; Underhill 1976: 1969—130; Menges 1968:130). Како за балканословенското минато определено време, така и за турското *di*-минато може да се каже дека е маркирано за статус од типот „потврдување“, и тоа од истите причини, како што се гледа од следниве примери во кои *di*-минатото се употребува за несведочено и резултативно дејство, а не може буквално да му противречи на значењето „потврдување“.⁵

- (5a) *Evllya Çelebi 1664 Nisanında... Viyana'ya giderek epey müddet orada kaldı* (Гълъбов 1949: 382). Евлија Челеби во Април 1664 година... отиден во Виена, *осијана* доста време таму.
 (5b) *Aciktık*. Гладни *сме* (буквално, 'бевме', т.е. 'сме станале')
 (5c) **İnanmıyorum ki o geldi*. (P. [2e] и [2f]).

Како во сличниот случај во балканословенските, следува дека поради маркирањето на *di*-минатото за потврдување, *miş*-минатото најчесто се врзува со непотврдување, на пр. прекажаност и дубитативност, како во (6a), ако не се работи за чиста резултативност или некое потврдување, како во (6b) и (6c):

- (6a) — *Yeni bakan iyi bir adam. — İmiş*. (Lewis 1967: 102). — Новиот министер е добар човек. — Бил. (т.е. „Така велат“).
 (6b) *Ben ömrümde bir katre ağzıma koymamışım* (Johanson 1971: 300). Јас во животот не сум си *сипавал* ни една капка во устата.
 (6c) *Bu sabah hesbettim, küçüğüm toprağa düşeli tam 73 gece olmuş* (Johanson 1971: 284). Утринава бројав, таман 73 ноќи имало од погребот на моето дете.

Значи, може да се каже дека *di*-минатото го има горе-долу истото основно (непроменливо, постојано) значење на потврдување што го има балканословенското минато определено време, додека *miş*-минато го има главно (променливо, непостојано) значењето на непотврдување што го има балканословенското минато неопределено време.

Треба да истакнеме во врска со *miş*-минатото два факта: *Прво*, кога ќе се додаде (суфиксира) до третото лице нагласно-сврзничката енклитика *-dığ*, таа го неутрализира (отстранува) главното значење „непотврдување“, оставајќи го само значењето „немаркирана минатост“. Од друга страна, кога ќе се додаде таа енклитика до првото или второто лице, кои веќе се маркирани за (т.е. секогаш означуваат) говорникот

⁵ Во (55) го имаме истиот случај како што го имаме во (2e) и (2f), в. белешка 2. За други примери, в. Johanson (1971: 280).

односно слушателот, та честопати не означуваат непотврдување, се добива еден вид пренагласување, што може да има врска со несигурност баш поради тоа што треба да укаже на таканаречената сигурност, на пр. *bakmişundur* 'сигурно сте гледале', итн. Бидејќи *-dir* се додава до секое лице и во повеќе времиња, оваа појава сосема се разликува од испуштањето на помошниот глагол во третото лице во бугарското минато неопределено време. *Вишоро*, *miş*-минатото од 'сум' (3 ед. *imiş*) секогаш означува непотврдување кога се употребува како помошен глагол затоа што тогаш тој ја нема својата самостојна функција туку функционира како помошен глагол избран баш заради главното значење на *miş*-минатото. Но дури и тука може да се опишува овој помошен глагол како маркиран за минатост, затоа што треба да укаже на некоја мината констатација или некое минато прекажување или чувство, итн. (сп. Kissling 1959: 299)⁶. И така употребата на *imiş* го претставува до голема мера истиот вид согласување на времињата што се јавува во балканословенските.

Литературниот албански адмиратив јасно се добива од една превртена перфектна форма (Demiraj 1971) и содржи четири парадигматски редови: сегашен, несвршен (имперфект), свршен (перфект), и предминат (плусквамперфект). Освен за изненада и чудење, се употребува албанскиот адмиратив за прекажаност, иронија, и сомневање (Fiedler 1966, Schmaus 1966) на еден начин што му личи на балканословенското минато неопределено и турското *miş*-минато, како во следниве примери:

- (7a) *Hë, injorantë na gënkën bullgarët, ë!* (Константинов 1975: 26).
Bulgarlar görgüsüz, bilgisiz insanla miş, ha? (Константинов 1972: 18).
 Прости *били* българите, а! (Константинов 1973: 31).
 Прости *биле* Бугарите, а? (Константинов 1967: 33).
- (7b) *Në lidhje me pohimin që forma alnalitike e përmbysur e tipit „qënë kam“ paska pasur dikur vlerën e së ardhmes,* (Demiraj 1971: 34).
 Во врска со поимот дека превртената аналитична форма од типот „*qënë kam*“ *имал* (или *бил имал*) имала некаква вредност на идно време...

Јасно е дека адмиративот е маркиран спрема перфектот, кој, изгледа, постепено станува немаркираното минато време. Во полза на последниов поим идат фактите што перфектот може да се употребува со прилози што означуваат определено минато време, и, во речта на некои говорници, во сврзано раскажување (Dodi 1971: 265), т.е. без значење „резултативност“ а само со значење „минато време“, како што се гледа од следниве примери:

⁶ Не можеме тука да разгледаме проблеми како *-miş* со таканаречното идно време (*-ecek*), затоа што според нашето сфаќање на модалитетот, идното е маркирано, т.е. модално, затоа што укажува на онтолошко нестварно (нереално) дејство, па тука се разгледува само индикативот. За модално маркирани форми треба една посебна студија.

- (8a) *Kam qenë* grua e tre pashallarëve me radhë, pastaj *kam shërbyer* si dadë nëpër harem (Jakova 1976: 42).
Сум била жена на тројца паши со ред, потоа сум служела како огледувачка над харем.
- (8b) Е *kam parë* dje n'oga dy. Сум го видел вчера во два саатот.

Со оглед на употребите на современиот литературен албански адмиратив, јас би го предложил „непотврдувањето“ за неговото основно значење⁷. Значи, кога говорникот ја избира една адмиративна форма, или некако не ја потврдува констатацијата преку иронија, сомневање, или припишување на зборови на некој друг човек (прекажаност), или некако го изразува фактот дека во некое минато време немаше да ја всрва констатацијата па затоа се изненадува. Интересно е дека дури и сегашниот адмиратив содржи нешто од своето првобитно минато значење поради тоа што секогаш има врска со некое минато дејство, значи било минато чувството на неверување или незнаење на говорникот коешто го довел до изненада кога се соочил со докажување. Има врска со минатоста дури и кога сегашниот адмиратив се употребува во конструкциите од идно време со *do të*, т.е. или со предната констатација или со неочекувањето на говорникот пред да прозбори, на пр.

- (9) Pa le, tani edhe çupat *do të shkokan* në shkollë (Lafe 1972: 474).
Па ако, сега и чупите (момите) *ke ogеле* на школо (училиште).

Има уште еден ред факти којшто треба да се додаде пред да ги бараме одговорите на прашањата што се поставија во почетокот на оваа статија. Ако се земат предвид сите адмиративни употреби на балканословенското минато неопределено време со недвосмислено сегашно значење, се гледа дека оваа употреба скоро исклучиво се ограничува на стативниот глагол *бил* и семантички нему блискиот родствен глагол *имал* (в. Benveniste 1966). Ретките примери со други глаголи означуваат или состојба или една општа вистина, и така може да се преобразуваат (трансформираат, претворуваат) во една именска (номинална) реченица со *бил* или *имало*, на пр. бугарската реченица Ето какво било значението да држиш власта в ръцете си (Маслов 1955: 316) го има истото значење што би го имала реченицата Ето какво било значението. . . Во реченици што јасно означуваат нестативни ситуации, т.е. вистинско сегашно дејство, минатото неопределено време не може да се употребува со се-

⁷ Треба да забележиме дека адмиративните форми како што се употребуваат во некои говори (на пр. во Украина), изгледа, не се вистински адмиративни ами преодна фаза или просто остаток преживелица) од превртениот перфект од кој се добил современиот литературен албански адмиратив, на пр.

(iv) Pëstaj tante *rakan* nji të madhën Rasic „Потом наши *иришли* на великую Россию“ (Воронина 1959:18).

Адмиративот во гегската епска песна, изгледа, често се употребува од метрички причини, па и тоа не може да се смета како вистински адмиратив (ср. Schmaus 1966: 107).

гашно, адмиративно значење. Така, на пр., ако се гледа некој човек со скршена нога како неочекувано почива да бега, не може да се каже во тој момент *Bjāl!* или *Bejāl!* Слично се ограничува на *imış* таквата употреба на турското *miş*-минато. Од друга страна, во албанскиот јазик секој глагол ја има својата адмиративна форма, која се употребува во цел ред контексти. Значи во балканословенските и турскиот, адмиративот е само една ограничена употреба на едно минато време од извесни глаголи, додека албанскиот адмиратив претставува една самостојна граматичка категорија со свои посебни парадигми. Меѓутоа, има една посебна употреба на минатите времиња на албанскиот адмиратив која што ретко е забележена во научната литература (в. Fiedler 1966) и која би требало да се врзува со балканословенската и турската појава, иако досега не е така врзана. Имено, баш минатите адмиративни форми (било перфект, било имперфект, било плусквамперфект) од глаголите *jam* 'сум' и *kam* 'имам', и само од тие глаголи, можат да се употребуваат на ист начин како што се употребува балканословенското минато неопределено време во контекстите за кои станува збор во оваа статија, како што се гледа во следниве примери⁸:

- (10a) Bre! gomar i madh *paska gënë* ky njeri! (Константинов 1975:99)
 Vay anisini! dedi. Bu herif hepten de *eşekmiş* be! . . (Константинов 1972:146)

Бреј! Хептен магаре *бил* този чилик (Константинов 1973:89)
 Бреј! ептен магаре *бил* тој човек (Константинов 1967:93)

- (10b) Ore, fare gomar *paskësh qënë* ky njeri! (Константинов 1975:98)
 Vay namussuz vay! Bu herif hepten de *eşekmiş* be! (Константинов 1972: 144)

Бреј, хептен магаре *бил* този човек! (Константинов 1973: 88)
 Бреј, ептен магаре *бил* тој човек! (Константинов 1968: 91)

- (10c) Ama njerëz fare pa mënd *qënkëshim* këta austriakët! (Константинов 1975:24)

Şu Nemçelileri anlayın turp yesin. (Константинов 1972: 28)
 Ама проста работа тези немци. (Константинов 1973: 31)
 Ама проста работа ова Германците (1967: 15)

А сега да се вратиме кон првите адмиративни примери и двете прашања со кои ја почнавме оваа статија. Прво, како што сега се гледа, адмиративната употреба на балканословенското минато неопределено време и турското *miş*-минато време не му соодветствуваат на албанскиот сегашен адмиратив туку на истата употреба на минатите адмиративни форми. Во полза на ова сфаќање иде и фактот дека огромното мно-

⁸ Дури и обичните перфектни форми на *jam* и *kam* може понекогаш да се употребуваат вака, макар што тоа ретко се случува на пр.

(v) Qëndroni shokë se derri këtu e kemi pasur (Jakova 1976: 61)
 Стојте другари оти свињата тука сме ја имале (т.е. имаме).

жество на албански сегашни адмиративни форми, на пр. во преводи, им соодветствуваат на обични сегашни форми во другите јазици, и само неколку такви форми им соодветствуваат на адмиративната употреба во другите јазици. Така, на пр., од 59 сегашни адмиративни форми во албанскиот превод на *Бал Гањо*, повеќе од 66% им соодветствуваат на обичните сегашни форми во бугарскиот оригинал и македонскиот и турскиот превод, а само 10—15% (сè зависи од јазикот) им соодветствуваат на адмиративните употреби. И така, макар што албанскиот сегашен адмиратив се употребува понекогаш во истите контексти каде што се употребува балканословенското минато неопределено и турско *miş*-минато, од структуралната гледна точка вистински им соодветствува на балканословенските и турските употреби посебната употреба на минатите адмиративни форми на *jam* и *kat*. Со ова дојдовме до нашите предлози за одговори на двете прашања. *Прво*, балканословенската и турската употреба, иако предизвикувана од нешто што го дознал говорникот во сегашноста, вистински ја посочува состојбата што веќе суштествувала во минатоста. Таквата употреба може да укаже само на една состојба што продолжила да постои од некое минато време до моментот на зборувањето, па и изненадата или чудењето на говорникот исто така ја посочува минатата состојба на неверување или незнаење на говорникот, кога немаше да ја потврди констатацијата. И така во својата стативност и врзување на минатоста со сегашноста адмиративната употреба делумно го чува значењето на перфектот од кој го води своето потекло, носејќи истовремено боја од значењето на „непотврдување“ што во текот на својот минат развиток овие форми го имаат добиено. Значи адмиративна употреба на балканословенското минато неопределено и турското *miş*-минато време не му противречи на нивното маркирање за минатост, а исто така се согласува со нивното главно (контекстуално променливо) значење на „непотврдување“. *Второ*, положбата на албанскиот адмиратив претставува еден вид огледалско образување на балканословенските и турските форми за кои станува збор. Додека балканословенскиот и турскиот перфект станал немаркирано минато време, кое го има главното значење на „непотврдување“, спрема маркираното минато определено односно *di*-минато време, кое го има основното значење „потврдување“, албанскиот перфект се развил вака: обичниот перфект станал или станува немаркирано минато време, додека бојата на непотврдување му се придала на превртениот перфект, кој потоа се развил во посебен ред парадигми што се маркирани за статус „непотврдување“: адмиративот.

Од сето тоа, се надеваме, може да се види дека при иследувањето на некој граматички проблем во еден јазик на Балканот, слични појави во други балкански јазици можат да се користат во барањето на решение.

Виктор А. ФРИДМАН (Chapel Hill)

L I T E R A T U R A

- Andrejczin, Lj. 1938. Kategorie znaczeniowe koniugacji bułgarskiej. Kraków.
- Aronson, H. 1967. The Grammatical Categories of the Indicative in the Contemporary Bulgarian Literary Language. To Honor Roman Jakobson, I. The Hague. 1977. Interrelationships between Aspect and Mood in Bulgarian. *Folia Slavica* I.
- Benveniste, E., 1966. „Etre“ et „avoir“ dans leurs fonctions linguistiques. *Problème de linguistique générale*, I. Paris.
- Цонев, Б. 1911. Определени и неопределени форми в български език. Годишник на Софийския университет . . Историко-филологически факултет VII.
- Демина, Е. 1959. Пересказувательную форму в современном болгарском литературном языке. Вопросы грамматики современного болгарского литературного языка. Москва.
- Demiraj, Sh. 1967. Morfologija e gjuhës së sotme shqipe. Prishtinë. 1971. Habitorja dhe moshë e saj. *Studime filologjike* III.
- Dodi, A. 1970. De la valeur de passé composé de l'indicatif en albanais. *Deuxième Conférence des études albanologiques*, III. Tiranë.
- Fiedler, W. 1966. Zu einigen Problemen des albanischen admirativs. *Zeitschrift der Karl-Marx-Universität Leipzig: Gesellschafts- und Sprachwissenschaftliche Reihe*, Heft 3.
- Фридман, В. 1974. За некои особености на македонскиот глагол од гледна точка на генеративната семантика. *Македонски јазик* XXV.
- Friedman, V. 1977. The Grammatical Categories of the Macedonian Indicative. *Columbus*.
- Гълбов, Г. 1949. Турска граматика. Софија.
- Gołab, Z. 1964. The Problem of Verbal Moods in Slavic Languages. *International Journal of Slavic Linguistics and Poetics* VIII.
- Jakobson, R. 1957. *Shifters, Verbal Categories, and the Russian Verb*. Cambridge, USA.
- Јакова, К. 1976. *Halili e Hajrija*. Prishtinë.
- Johanson, L. 1971. *Aspekt im Türkischen*. Upsala.
- Kissling, H. 1959. *Mazii nakli*. *Zeitschrift der Deutschen Morgenländischen Gesellschaft* CIX.
- Конески, Б. 1965. *Историја на македонскиот јазик*. Скопје. 1967. *Грамматика на македонскиот литературен јазик*. Скопје.
- Константинов, Алеко. 1973 (прво издание: 1895). *Бай Гањо*. Софија. Македонски превод од Г. Цаца. 1967. *Бай Гањо*. Скопје. Турски превод од J. Ağlagül. *Bay Ganü*. Istanbul. Албански превод од Dh. Хоха. 1975. Prishtinë.
- Kuryłowicz, J. 1956. *L'Apophonie en indo-européen*. Wrocław.
- Lafe, E. 1972. De l'admiratif en albanais et de quelques-unes de ses formes. *Akten des Internationalen Albanologischen Kolloquiums*. Innsbruck.
- Lewis, G. 1967. *Turkish Grammar*. Oxford.
- Маслов, Ју. 1955. К вопросу о системе форм пересказувательного наклонения. *Сборник в чест на ак. А. Теодоров-Балан*. Софија.
- Menges, K. 1964. *The Turkic Languages and Peoples*. Wiesbaden.
- Мирчев, К. 1964. *Българският език през вековете*. Софија.
- Нигматов, Х. 1970. Соотношение категории времени и наклонения в тюрском глаголе. *Советская тюркология*.
- Roth, Juliana. 1979. *Die indirekten Erlebnisformen im Bulgarischen: Eine Untersuchung zu ihrem Gebrauch in der Umgangssprache*. München.
- Schmaus, A. 1966. *Beobachtung zu Bedeutung und Gebrauch des Albanischen admirativs*. Beiträge zur Südosteuropa-forschung. München.
- Underhill, R. 1976. *Turkish Grammar*. Cambridge, USA.
- Воронина, И. 1969. Синтаксичкие функции прилагательного в говоре Албанцев Украины. Ученуе записки ЛГУ 345, Серия филологических наук вып 73.
- Weigand, G. 1923. *The Admirative in Bulgarian*. *The Slavonic Review* II.
- Whorf, B. 1938. *Some Verbal Categories in Hopi*. *Language* XIV.